

A young child with dark hair and eyes, wearing a white t-shirt, is sitting at a table and eating. The child is holding a piece of food, possibly a carrot stick, in their mouth. In front of the child is a red plate with various food items, including what looks like spaghetti, corn, and dark berries. A red cup is also on the table. The background is slightly blurred, showing a wooden table and a basket.

SAET MÅLTIDET FRI

Fyret efter covid-19:

Kommunen skal betale
erstatning

Læs side 6

Socialpædagoger:

Trusler kan være lige
så farlige som slag

Læs side 20

Forældre-skilsmisse:

Dagtilbuddet skal være
den trygge base

Læs side 24

Udgiver:

LFS, Landsforeningen for
Socialpædagoger
Rosenvængets Allé 16,
2100 København Ø
Telefon: 3544 4546
www.lfs.dk

Ansvarshavende redaktør:

Britt Petersen (formand)

Redaktion:

E-mail: lfsnyt@lfs.dk

Anna Louise Stevnhøj,
Daglig redaktør

Telefon: 4697 1662/ 3071 8947

Email: alst@foa.dk

Agnete Solvej Christiansen,
Journalist

Telefon: 4697 1663

Email: agch@foa.dk

Debatindlæg modtages på mail
lfsnyt@lfs.dk. Maksimal længde:
3000 anslag med mellemrum.

Forsidefoto:

Agnete Solvej Christiansen

Layout: Falk og musen

Grafisk produktion: Jørn Thomsen
Elbo A/S, som er certificeret efter
følgende internationale standarder:
ISO 14001 miljøcertificering, ISO
9001 kvalitetscertificering, FSC-
certificering og Svanemærket. Trykt på
miljørigtigt papir med vegetabiliske
farver.

Medieinfo og deadlines på:

lfs.dk/118

Oplag: 12.500 • ISSN: 2794-3747
48. årgang

Næste nummer udkommer i
uge 50 2022.

Deadline 1. december 2022.

Åbningstider:

Mandag, tirsdag, onsdag
og fredag 10.00-14.00
Torsdag 12.00-16.00
Telefon: 3544 4546

E-mail faglig afdeling: lfs@lfs.dk

E-mail: akasse@lfs.dk

ARTIKLER

- 3 **Leder:** En valggysser, der ingen ende vil få
- 6 **Michael blev fyret efter covid-19. Nu skal kommunen betale erstatning**
- 8 **Sarah og kollegerne har sluppet måltidet frit**
- 14 **Medlemsportræt:** Jeg drives af en evig frygt for at gro fast
- 16 **Pædagogik 7-17**
- 20 **Man skal passe på med ikke at leve med vold og trusler, fordi man forstår**
- 24 **Dagtilbuddet skal være tryk base, når skilsmissen rammer**
- 30 **LFS-kalenderen**
- 32 **Sandt eller falsk:** Får børn skæve tænder af sut og tommelfinger?

6 "Jeg havde gerne set, at vores medlem fik en større erstatning. Men afgørelsen viser heldigvis, at der skal noget mere til, når man fyrer medarbejdere, der på trods af sygdom forsøger at passe deres arbejde."

EN VALGGYSER, DER INGEN ENDE VIL FÅ

I næsten en måned har vi levet med valgkamp, og mange af os har prøvet at lytte godt efter for at høre, om de områder, der er vigtige for os, også er det for politikerne.

På velfærdsområdet er det sundhedsvæsenet, der har fyldt mest. Det er selvfølgelig også vigtigt for os alle, men det er jo meget langt fra det eneste velfærdsområde. Det er noget mere broget, hvad angår de fleste andre områder af velfærden, hvor der er en klar skillelinje mellem den såkaldte røde og blå blok.

Hvor rød blok mest har talt om, at penge skal følge den demografiske udvikling, så har blå blok krydret det med kompenserende besparelser eller effektiviseringer på primært den administrative del af velfærden. Og alle vi, der arbejder med velfærd, ved godt, at det bare betyder opgaveglidning, så velfærdsmedarbejderne skal lave mere administration.

Et område af velfærden er næsten ikke blevet nævnt, og det er det specialiserede område – altså der hvor alle de svageste grupper i vores samfund er samlet. Hvem er mon garanten for gode liv og værdighed i den måde, vi behandler vores svageste borgere? Ja, hvis valgkampen er udtryk for prioriteringerne, så ser det desværre ud til, at det eneste, der måske vil være på dagsordenen, er psykiatrien, og her nok mest forstået som den del af psykiatrien, der i dag er placeret i regionerne. Handicappede, hjemløse og misbrugere har ikke været nævnt overhovedet, og det betyder nok desværre, at vi vil se samme prioritering som hidtil.

Så er der hele lønspørgsmålet, det vil sige uligelønnen og lavtlønsproblemerne på det offentlige område. Her er det godt nok med spredt fægtning, at der er meldt ud. Hvor blå blok mest har talt om midlertidige løsninger og her kun i sundhedsvæsenet, så har rød blok bevæget sig ind på at anerkende, at man er nødt til at prioritere penge for at løse problemerne efterfulgt af trepartsforhandlinger. Men gad vide, hvor højt det reelt er prioriteret, når Socialdemokratiet tilsyneladende går efter at danne en bred regering hen over midten?

“Et område af velfærden er næsten ikke blevet nævnt, og det er det specialiserede område – altså der hvor alle de svageste grupper i vores samfund er samlet.”

Hvis ikke OK 2024 på det offentlige område skal ende i ragnarok, så skal der være fundet løsninger på en del af problemerne inden, men jeg er i tvivl, om det står helt klart for alle politikerne.

Selve valgaftenen og dagene lige efter var lige så spændende som en god krimi og bød også på en pæn del overraskelser, men for min side også på en del panderynker – jeg er faktisk ret bekymret for, hvor let det tilsyneladende har været for Liberal Alliance at få fat i de unge. Ingen tvivl om at brugen af sociale medier og tydelig kommunikation, krydret med en dygtig formand, har betydet rigtig meget, men er det virkelig sådan, at vi ser så mange unge som egentlig vil en minimalstat, hvor den enkelte borger selv må spare op og betale for velfærd? Bekymrende og noget der for mig giver eftertanke, for hvordan får vi dialogen med de unge, der ikke helt naturligt gider diskussionen med os?

Og i skrivende stund kender vi ikke den nye regering, dens sammensætning, dens grundlag eller prioriteringer. Så måske er valggyseren langt fra forbi.

Britt Petersen,
formand for LFS

NOVO-PENGE TIL SCIENCE-BØRNEHAVER

Hvordan gør man små børn mere nysgerrige på naturen?

Novo Nordisk Fonden har givet 21,7 mio. kroner i støtte til et forskningsprojekt på Københavns Professionshøjskole. Formålet er at udvikle science-pædagogiske lege- og læringsmiljøer, så børn både får interesse for naturen og viden om, hvordan de kan være med til at passe godt på den.

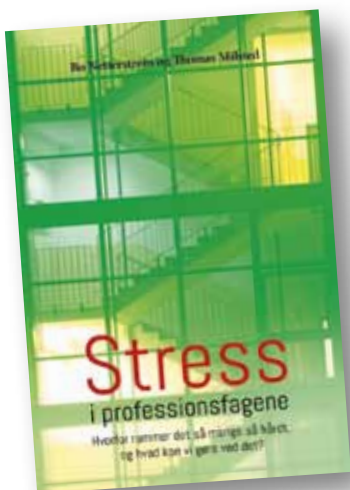
Projektet har fået navnet NAVADA, som står for Naturvidenskabelig Dannelse i Daginstitutioner, og skal i løbet af en periode på fem år også udvikle en certificering, som dagtilbuddene kan bruge, hvis de vil profilere sig med et særligt fokus på science-pædagogik.

”I slutningen af september mødte jeg to pædagoger og en pædagogmedhjælper i slutningen af 50’erne og en i begyndelsen af 60’erne. Alle var nedslidte efter et langt arbejdsliv i vuggestue og børnehave, men ingen af dem havde råd til at gå på Arne-pensionens fattigdomsydelse på 13.740 kroner før skat, og de frygtede for, om de ville kunne klare sig igennem hele vejen til pensionsalderen.”

Jan Hoby, næstformand i LFS, i debatindlæg i Information 19.10.22

VIDEN OM STRESS, ALLE BØR HAVE

Stress er noget, man får – ikke noget man ved noget om. Sådan er det for de fleste, indtil stressen rammer dem selv.

Men ansatte i velfærdsfagene, pædagoger, lærere, sygeplejersker, socialrådgivere og så videre, lider mere af stress end andre. Derfor er det superrelevant at sætte sig ind i, hvad stress er, hvad det kommer af, og hvordan man kan forebygge og behandle.

Til det formål har to af Danmarks største kapaciteter på området skrevet denne let tilgængelige og yderst læsbare håndbog, *Stress i professionsfagene*, der på en vedkommende måde helt konkret beskriver, hvordan stress påvirker både kroppen, psyken og arbejdsmiljøet i professionsfagene. Bogen beskriver, hvad den enkelte medarbejder kan gøre for at mindske sin stressbelastning, hvad medarbejderne i fællesskab kan gøre, og hvad arbejdspladsen kan gøre. Endelig gennemgås et typisk alvorligt stressforløb med en beskrivelse af de mange forskellige indsatser, der kan gøres undervejs for at hjælpe den stressramte tilbage på arbejde, og mindske risikoen for tilbagefald. Bogen er skrevet af Bo Netterstrøm, dr.med. og ph.d. i stress og sygdom, og Thomas Milsted, forfatter, foredragsholder og skribent med mere end 25 års erfaring som arbejdsmiljørådgiver. Bogen er udgivet på Forlaget Pressto.

GRATIS INFLUENZA- VACCINATION TIL DE 2-6 ÅRIGE

Man kan stadig få de to til seksårige vaccineret gratis mod influenza. Det sker hos ens egen praktiserende læge. Vaccinen er specielt udviklet og godkendt til børn og gives som en næsespray, der sprøjtes op i hvert næsebor. Sundhedsmyndighederne har valgt at tilbyde vaccinen til denne aldersgruppe, fordi børn spiller en stor rolle i spredningen af influenza i samfundet, og fordi de forventer, at både covid-19 og influenza vil blusse op i de mørke måneder.

LFS VÆGKALENDER 2023

LFS får hvert år fremstillet en vægkalender, som måler 70 gange 100 cm, og som er velegnet til at have hængende på væggen i institutionen.

Thomas Balle, som selv er medlem af LFS, har illustreret 2023-kalenderen, som bærer parolen 'Red velfærden – giv os ligeløn'.

Kalenderen kan hentes i LFS, Rosenvængets Alle 16, 2100 København Ø, af alle LFS-medlemmer.

GENVALGT

Michala Bovien og Michael Monberg

fortsætter deres hverv som fællestillidsrepræsentanter yderligere to år, idet de den 25. oktober blev genvalgt af deres TR-kolleger på almenområdet i København. De har begge siddet som FTR i LFS på Rosenvængets Allé siden 2017.

KLOGERE PÅ LIVET MED AUTISME

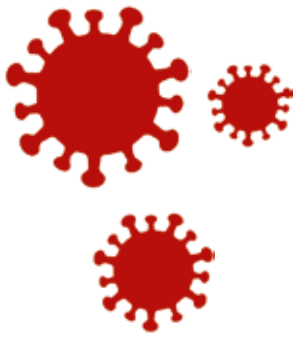

I **podcastserien** 'Autisme på nært hold' kan du blive klogere på, hvordan det er at leve med autisme. Her udfolder et panel bestående af to til fire mennesker med autisme – og med stor livserfaring og viden om autisme – nogle autismerelaterede dilemmaer. Dilemmaerne er indsendt af lytterne.

Podcasten er skabt af BOAS Mentor under Den Sociale Udviklingsfond.

Du kan finde 'Autisme på nært hold' i din foretrukne podcastapp.

Michael blev fyret ef Nu skal kommunen

Det var usagligt, da Københavns Kommune fyrede Michael Preisler-Andersen, pædagogisk leder i Børnehuset Bodil, fordi han gennem fem måneder var deltidssygemeldt med senfølger efter covid-19.

Afskedigelsesnævnet har afgjort, at fyringen var uberettiget, og at Københavns Kommune skal betale erstatning.

Det var en lettet Michael Preisler-Andersen, der den 25. oktober 2022 endelig fik afgørelsen i den sag, han har været midtpunkt for i mere end et år.

Michael Preisler-Andersen blev afskediget af Københavns Kommune i efteråret 2021, og LFS fandt afskedigelsen usaglig. Derfor blev sagen sendt videre i det arbejdsretslige system, som nu har konkluderet, at afskedigelsen var uberettiget, og at Michael Preisler-Andersen skal have en erstatning på 50.000 kroner.

Sagens hovedperson er for længst videre i sit liv. Michael Preisler-Andersen fik efter sin fratrædelse

et vikariat i socialpsykiatrien i Odsherred Kommune, som hurtigt blev til en fastansættelse, som han er glad for.

”For mig har sagen handlet om principper. Jeg var ramt på min retfærdighedssans, og jeg synes, at man skal stå fast og kæmpe for sin sag – også af hensyn til andre lønmodtagere, som kan blive ramt af det samme. Der må være en grænse for, hvad en så stor kommune som København kan slippe afsted med. Sagen sætter også en tryk streg under, hvor vigtigt det er at være medlem af sin fagforening. For fagforeningen gør en forskel,” siger Michael Preisler-Andersen.

”Det er en stor lettelse, at sagen er overstået. Det har været et pres at leve med den gennem mere end et år,” siger Michael Preisler-Andersen.

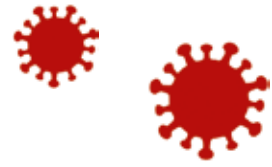
Arbejdede trods senfølger

Historien begyndte, da Michael Preisler-Andersen blev syg af covid-19 i april 2021. Han var syg frem til den 12. maj 2021, hvor han vendte tilbage til sit lederjob i Børnehuset Bodil, som er en lille institution med kun 23 børn. Men Michael Preisler-Andersen havde betydelige senfølger i form af skader på lungerne og massiv træthed. Han kom derfor tilbage med en deltidssygemelding og arbejdede fra maj til september 2021 mellem 20 og 25 timer om ugen, hvor han så vidt muligt passede den daglige drift og deltog i alle væsentlige møder i både Børnehuset Bodil og i klyngen.

Den 2. september 2021 blev han indkaldt til tjenstlig samtale hos sin klyngeleder, hvor han fik at vide, at han ville blive indstillet til fyring på baggrund af langvarigt fravær.

LFS blev straks inddraget i sagen, og her var holdningen, at beslutningen om at afskedige Michael

ter covid-19. betale erstatning

"Afgørelsen er fair, men jeg havde gerne set, at vores medlem blev tilkendt en større erstatning," siger Britt Petersen, formand for LFS.

Preisler-Andersen var helt urimelig set i lyset af, at han rent faktisk havde passet sit arbejde på halv tid trods sygdom. Afskedigelsen var særligt grel, fordi politikerne havde opfordret de offentlige arbejdsgivere til at udvise largeness over for de frontmedarbejdere., som havde været på arbejde under hele covid-19 epidemien og derfor særligt havde været eksponeret for smitte. LFS sendte via FOA sagen videre i det arbejdsretslige system.

Afgørelsen faldt så i Afskedigelsesnævnet den 25. oktober 2022. Kendelsen siger, at "det grundlag, som Københavns Kommune har tilvejebragt, er for usikkert og ukonkret til, at det under de i øvrigt foreliggende omstændigheder kunne danne grundlag for afskedigelse af Michael Preisler-Andersen", og at afskedigelsen var uberettiget. Københavns Kommune skal derfor betale Michael Preisler-Andersen 50.000 kroner.

Fornemmelser er ikke nok

Faglig sekretær i LFS, Lisbeth Schmidt, er glad for afgørelsen, som hun mener, får principiel betydning:

"Jeg er først og fremmest tilfreds på Michaels vegne. Men vi kan også bruge den her afgørelse fremover. Den viser, at der virkelig skal være reel substans, hvis man vælger at afskedige en medarbejder, som trods sygdom har forsøgt at bruge sin arbejdsevne. Det fremgår af afgørelsen, at kommunen ikke havde dokumentation for, at Michaels sygefravær gav problemer i institutionen fx i form af klager fra forældre eller fra pædagoger, og det fremgår også, at hans ledelse ikke har taget initiativ til en samtale med ham før den tjenstlige samtale, hvor

man varslede afskedigelse. Det betyder efter min mening, at afgørelsen slår en tyk streg under, at kommunen skal have ordentlig dokumentation for, at fyring er nødvendig af driftsmæssige årsager, og at arbejdsgiverne også har et ansvar for at handle i forbindelse med sygdom. Man må ikke afskedige folk på baggrund af fornemmelser og antagelser," siger Lisbeth Schmidt.

Britt Petersen, formand for LFS, er ligeledes tilfreds med afgørelsen.

"Jeg havde gerne set, at vores medlem fik en større erstatning. Men afgørelsen viser heldigvis, at der skal noget mere til, når man fyrer medarbejdere, der på trods af sygdom forsøger at passe deres arbejde. Jeg synes generelt, at Københavns Kommune skal tænke sig bedre om, før de rejser sager, for der er jo en tendens til, at vi vinder dem. Og den ærgerlige konsekvens af sådan er sag er jo, at København har mistet endnu en af de pædagoger, der er så stor mangel på, til en anden kommune," siger Britt Petersen. ●

"Afgørelsen er principiel og viser, at kommunen skal have ordentlig dokumentation for, at fyring er nødvendig af driftsmæssige årsager, når folk rent faktisk forsøger at bruge deres arbejdsevne. Man må ikke afskedige folk på baggrund af fornemmelser og antagelser," siger Lisbeth Schmidt.

Sarah og kollegerne har sluppet måltidet frit

Børnene i 7-Springeren styrer selv, hvad de spiser. Sådan har det ikke altid været. Før i tiden havde institutionen forskellige regler for måltidet. Nu oplever Sarah Kristensen og hendes kolleger både færre konflikter, og at børnene spiser mere, efter de har sluppet måltidet frit.

Når det bliver frokosttid i 7-Springeren, tager Sarah Kristensen og hendes kolleger maden ind på bordet, præsenterer hvad der er, og så vælger børnene selv, hvad der skal op på deres tallerken.

”Parolen er, at det er de voksnes ansvar, hvad der kommer på bordet. Og det er børnenes ansvar, hvad der kommer på tallerkenen, og hvad de spiser,” forklarer pædagog Sarah Kristensen.

7-Springeren er en Nørrebro-baseret udflytterinstitution. Den holder til på Kapelvej i København og nær Klampenborg station nord for København. I institutionen har de vendt op og ned på, hvordan dagens måltider bliver grebet an. Det var en køkkendame, der tilbage i 2019 kom med et forslag til at ændre på måltidets gang i institutionen, og siden da har de i institutionen udviklet pædagogisk på måltidet.

”Vi oplevede nogle børn, der havde det helt vildt svært i måltidet, så vi var alle sammen klar til at prøve noget nyt,” fortæller Sarah Kristensen.

Kun tomater

På bordet serveres der i 7-springerens udflytterafdeling denne dag grøntsager opdelt efter farve, varme pitabrød, stegte krydrerede kikærter og paprika-cremefraiche dres- **◉**

• sing. Sarah Kristensen sidder sammen med den gruppe børn, som hun plejer at spise med. Inden måltidet har hun sammen med fem af børnene været på udflugt i dyrehaven, der ligger ti minutter på børne-ben fra 7-springerens udflytterhus. Billy på tre vil slet ikke have noget mad på sin tallerken, og Eva på fire og et halvt vil næsten udelukkende have cherrytomater. Sarah Kristensen byder maden rundt og følger opmærksomt med i børnenes væren ved bordet. Ingen børn nødes til at tage noget mad eller at smage på noget.

”Børnene tør smage på rigtigt meget, fordi de ved, at de ikke bliver presset til noget. Nogle dage har vi kun lyst til tomater, og så spiser vi kun tomater,” siger Sarah Kristensen, som dog gør meget ud af at være en god rollemodel og selv smage på alle råvarer ved bordet. Og netop det at undgå at presse børnene ved måltidet er helt centralt, mener Anne Elsøe, som har været med i arbejdet omkring den bog, der hedder Madro, og som snart udgiver endnu en Madro-bog. Derudover arbejder hun som oplægsholder for en række institutioner og kommuner.

Ketchup-metoden

”Man kan øge trygheden ved, at barnet ved, at det ikke bliver tvunget til at spise

noget, som det ikke har lyst til. En anden måde at øge trygheden på, er, at barnet ved, at der er noget på bordet, som det kan lide at spise. For hvis barnet først begynder at spise noget på bordet, så er det lettere at få det til at spise noget andet.” siger Anne Elsøe.

En anden måde at øge trygheden for barnet på er at bruge noget, barnet godt kan lide til at øge interessen for andet mad. Det kneb går under navnet ”ketchup-metoden”.

”Man bruger noget kendt, som barnet kan lide, til at øge interessen for andet mad. Det kan være, at man bruger ketchup, deraf navnet ketchup-metoden, til dykke gulerødder i. Det gør, at barnet måske tør at smage på gulerødder, fordi man bruger ketchup til at gøre det ukendte mindre farligt,” siger Anne Elsøe.

Rugbrød: Kamplads nr. 1

Da de sidste cherrytomater og over-skårne pitabrød så småt er spist, er der fri leg ved salatfadet. Mateo, der til at starte med ikke ville have noget som helst over på sin tallerken, er nu den, der har spist allermost.

En gammel formaning lyder, at man ikke må lege med maden, men faktisk kan leg med maden øge børnenes nysgerrighed og appetit. I 7-Springeren bruger de også leg som en strategi til at øge børnenes tryghed ved maden. Ligesom den gamle regel om, at man skal spise rugbrødet først, er suspenderet.

”Børnene skal selvfølgelig ikke kaste rundt med maden, men man må godt mærke på maden,” siger Sarah Kristensen.

Eva på fire og et halvt ville egentlig helst bare have cherrytomater, men efter lidt tid indfandt appetitten på pitabrød sig.

Børnene bestemmer

Madro-eksperten Anne Elsøe mener, at når man skaber rammerne for måltidet med børn, så er det godt at have med i sine overvejelser, at man ikke presser barnet til at spise bestemte mængder eller at presse barnet til at spise maden i en bestemt rækkefølge.

”En klassiker, man tit hører i dagtilbudet, er, at barnet skal spise rugbrødet, inden det må spise andre ting i madpakken,” siger Anne Elsøe.

Men her kommer de voksne til at blande sig i børnenes ansvar, og det kan sænke trygheden ved måltidet. Derudover kan det sænke lysten til rugbrød, da det nu er noget, man skal spise, for at få lov til at spise noget andet.

Det kan også være, at den voksne presser barnet til at spise mere eller mindre.

”Det er normalt, at voksne siger, at barnet skal spise lidt mere, før det er færdigt med måltidet. Eller at det skal

er barnet selv. Man er typisk kommet væk fra at lytte til sine signaler, fordi der er nogen, der har forsøgt at kontrollere mængderne ude fra. Hvis barnet kommer til at stole på, at det selv må bestemme, hvor meget det vil spise, så kan det komme tilbage til at kunne mærke mæthed.”

Anne Elsø anbefaler, at man kan snakke om, hvordan det føles, når man føler sig mæt. Man kan sætte ord på, hvad det er for nogle følelser, der opstår i kroppen.

”Hvis man sidder i en gruppe og spiser, så lad være med at have fokus på et enkelt barn. Tal med alle børn om det. På den måde kan det barn, der har svært ved at mærke mæthed, også lytte til de andre og måske nikke genkendende til det.”

Ensidigt og usundt

Anne Elsø møder ofte den voksenbekymring, at børnene vil spise alt for ensidigt og usundt, hvis de selv får lov til at bestemme.

”Men det er ikke meningen, at barnet selv skal have ansvaret for, hvad det

vælger at spise af alt i hele verden. Som fagpersonale kan man hjælpe med, at den mad, som der er at vælge i mellem, skaber en varieret kost. Det er en god idé, at der er noget på bordet, som barnet godt kan lide, og som barnet er tryk ved at spise. Det kan være rigtig svært, når der er en madordning, for der er mange børn, og man kan måske ikke ramme dem alle sammen. Men man kan i hvert fald overveje, om måltidet er let tilgængeligt for børnene,” siger Anne Elsø.

Giv slip på egne normer

Sarah Kristensen fra 7-Springeren er bevidst om, at alle voksne bærer en opdragelse omkring mad med sig hjemmefra. Netop det gør måltidssituationen i dagtilbuddene så svær, mener Sarah Kristensen.

”På seminariet bliver der lagt vægt på måltidet som et rum for sprogudvikling og relationelt arbejde, men vi bliver ikke uddannet i at forholde os til vores egne holdninger og erfaringer på området. Og det er super-svært som voksen at give

stoppe med at spise. Det gælder i begge retninger,” siger Anne Elsø og tilføjer:

”Igen kommer den voksne til at gå over i barnets ansvarsområde, og det kan sænke trygheden. Det kan også gøre, at barnet holder op med at lytte til sin krops signaler om sult og mæthed.”

Hjælp til mæthed

Anne Elsø taler ofte med fagpersoner, som har med mad og børn at gøre, og en af de store udfordringer, fagpersonerne oplever, er, at børnene ikke kan mærke, når de er sultne eller mætte.

”Der er meget fokus på overvægt i samfundet, så en typisk udfordring vil være, at den voksne oplever, at barnet ikke opdager, når det er mæt.”

Når Anne Elsø rådgiver fagpersoner, så tager hun udgangspunkt i, at barnet skal tilbage til at kunne mærke sine egne signaler.

”Den eneste, der nogensinde kommer til at kunne mærke barnets mæthed, det

Sarah Kristensen og hendes kollegaer oplever langt færre konflikter ved bordet, efter de har sluppet måltidet frit. De oplever også, at børnene smager flere forskellige ting end før og spiser mere.

• slip på sine egne normer på det her område.”

Sarah Kristensen arbejder også med måltidet gennem forældresamarbejdet.

”Nogle forældre synes, at det er lidt vildt at lægge ansvaret over på børnene, men mange synes også, at det er godt, at børnene ikke bliver presset, og de er imponerede over, at børnene har lyst til at smage på så mange forskellige ting her.”

Gennem Anne Elsøes mangeårige erfaring med at rådgive både fagfolk og familier i at øge børns lyst til at udforske fødevarer, har hun også oplevet, at børns bestemmelsesret er helt central.

”Bare det, at nogle andre har bestemt, hvad der skal være på tallerken, kan for nogle børn gøre, at de ikke vil spise. For det føles som om, nogen har en agenda på deres vegne,” siger Anne Elsøe.

Slip kontrollen

Da Sarah Kristensen begyndte med at arbejde i 7-Springeren for seks år siden, skulle børnene have både pasta og kødsovs op på tallerkenen. Sådan er det ikke længere.

”Der sker en udvikling, og vi bliver også klogere. Vi har besluttet, at måltidet skal være hyggeligt, undersøgende, og at man må lege med maden,” siger hun.

Hendes bedste råd til børnehaver og vuggestuer, der gerne vil arbejde med måltidet er: At slippe kontrollen.

”Det er vigtigt at øve sig, for det er svært, men det virker. Det giver en bedre stemning, og børnene spiser mere.” ●

Inden frokosten var Sarah Kristensen og gruppen af børn på tur i skoven. Her spiste de formiddagsmad. Det er en del af måltidskulturen i institutionen, at børnene lærer at dele.

SÅDAN ØGER DU BØRNEGENES LYST TIL AT SMAGE

Kendskabet til madtrappen har været central i 7-Springerens arbejde med måltidet i dagtilbuddet. Forfatteren Anne Elsøe har udviklet trappen, som hun bruger sammen med både familier og fagpersoner.

Nederste trin i madtrappen er at kigge på maden. Hvordan ser den ud? Når man bevæger sig op ad trappen, dufter man til maden eller lytter til maden. At det for eksempel siger et knæk, når man brækker en gulerod, forklarer Anne Elsøe.

”Man kan også dyppe skeen i et eller andet, og vi kan måske komme derhen, hvor vi rører ved maden. Ved de øverste trin kan barnet måske smage på maden, og det kan godt foregå udenfor munden. Barnet kan slikke på det for eksempel, og så kan det være, at man kan få det ind i munden for til sidst at blive noget, som man bare spiser,” siger Anne Elsøe.

Formålet med madtrappen er at gøre voksne opmærksomme på, at der er mange trin, fra man møder en fødevarer, til man spiser den. Og det gælder både børn og voksne.

Anne Elsøe har en baggrund som forsker, men har nu en virksomhed, hvor hun underviser fagprofessionelle og private i at få børn til at opleve madro. Det vil sige en tilstand, hvor børnene spiser varieret og ikke har madstress.

”Det kan jo godt være, at man begynder helt nede i bunden, hvor man slet ikke kan holde ud at være i lokale med fødevarer.”

Anne Elsøe uddyber, at det for nogle voksne kan gælde for den ildelugtende svenske delikatesser strømning eller melorme.

”Det vil de måske ikke spise, men de vil gerne være med til at udforske det på denne her trappe ved at forsøge at lugte til det eller røre ved det. For mit eget vedkommende, så er det to eksempler på fødevarer, som jeg ikke vil spise. Men det kan godt være, at jeg kommer dertil, hvis jeg bliver eksponeret nok gange,” siger Anne Elsøe. ●

I 7-springeren har alle børn en drikkedunk, som de drikker af i løbet af dagen. Både i institutionen og når de er på tur. Det træner børnenes fornemmelse af at mærke kroppens signaler. Samtidig drikker børnene mere, end de gjorde, da de voksne serverede vandet, fortæller Sarah Kristensen.

Anne Elsøe svarer:

KAN BØRN LEVE AF FRUGT?

Det er jo den voksne, der ved, at rugbrød mætter mere end pålæg. Skal den voksne ikke stille krav, om at barnet spiser rugbrød?

Nej. Hvis den voksne bestemmer, hvad barnet skal spise, vil barnet blive mere utryg ved måltidet. Derudover kan det sænke lysten til rugbrød, da det er noget man skal spise, og ikke noget man spiser, fordi man har lyst til det. Der kan selvfølgelig godt være en begrænsning på, hvor meget pålæg der er til hvert barn, men derefter er det stadig op til barnet, om man så vil spise rugbrød.

Hvad gør man, når et barn for eksempel kun vil spise frugt en hel dag?

Det er op til de voksne, hvad der serveres til hvert måltid, så hvis barnet spiser meget af det samme, kan man stoppe med at servere det til alle måltider. Det er dog også væsentligt at huske på, at en varieret kost skal ses over tid, fx en uge. Derfor behøver hvert måltid ikke at være varieret og selv en hel dag med meget ensidig kost er okay. Det skal ses i et større billede.

Skal man gribe måltidet anderledes an for børn i vuggestue end i børnehave? Skal man nøde vuggestuebørn mere?

Nej det vil være de samme principper – udover at der selvfølgelig er nogle fødevarer, som børn under tre år ikke må få på grund af kvælningsrisiko og sådan. Ansvarsfordelingen mellem de voksne og børnene vil dog være den samme. Det er stadig børnene, der har ansvaret for, hvor meget de spiser. Vi som voksne kan hjælpe dem med at holde fokus på, at nu spiser vi.

LFS har knap 12.000 medlemmer, som alle arbejder med pædagogik i den ene eller anden form. Du kan i denne serie møde en række LFS'ere og læse om, hvordan de havnede i netop deres job.

MEDLEMSPORTRÆT

Har du en kollega, som du synes, vi skal portrættere, eller har du selv en historie at fortælle, så kontakt redaktionen på lfsnyt@lfs.dk.

JEG DRIVES AF FRYGT FOR A

”Mit værste mareridt er i virkeligheden, at nogen en dag siger: ”Hende der Annika, hun er da virkelig gået i stå”. Jeg er lidt af en tryghedsnarkoman, men jeg er også rastløs og lider af en evig frygt for at gro fast. Det er nok derfor, jeg er tilbøjelig til at deltage i rigtig mange ting og til at tage imod de udfordringer, jeg bliver tilbudt.”

”Jeg er opvokset i en rigtig arbejderfamilie. Min far var fra Brøndby. Han var murer og nåede at have 40 års jubilæum på sin arbejdsplads – og så var han Brøndbyfan. Min mor er fra Glostrup og er uddannet hos Nørgaard på Strøget, men har det meste af mit liv arbejdet inden for fagbevægelsen, først i PMF og derefter i FOA. Så jeg har både fået fodbolden og fagbevægelsen ind med moder-mælken.”

”Jeg kom tidligt i skole og var netop fyldt 15 år, da jeg fortsatte fra 9. klasse til gymnasiet. Jeg kom ikke ind på det gymnasium, jeg havde ønsket, og jeg følte mig slet ikke hjemme. Jeg kom hjem på førstedagen og fortalte min mor, at det slet ikke var mig – og brugte så de næste to måneder på at overbevise hende om, at jeg skulle noget andet. Jeg endte med at tage 10. klasse på en såkaldt rød efterskole, hvor vi både deltog i demonstrationer i København og sang arbejdersange til morgensang. Bagefter fik jeg et deltidsjob i Dagli' Brugsen, men i min familie skal man noget. Gennem min mor kendte jeg til PGU'en, forløberen til PAU, og da jeg interesserede mig for psykologi, valgte jeg at søge ind. Jeg var en af de heldige, der blev optaget, og startede, da jeg var 17 år. Jeg blev rigtig glad for faget og var helt ulykkelig, da jeg afsluttede et barselsvikariat i en vuggestue, jeg havde fået efterfølgende. Det var så hårdt at forlade ”mine børn”. Jeg tog derfor lige en afstikker til et job i DSB i et års tid; det var for fristende at få gratis transport til Brøndbys kampe rundt omkring i landet. Men det endte ret hurtigt med, at jeg kedede mig og søgte optagelse på pædagogseminariet.”

Jeg havde en god seminariedid, og jeg havde nogle fede praktikker. Fagene var vildt spændende, og jeg har det stadig sådan, at det i høj grad er det, der driver mig: Den faglige udvikling. Da jeg var færdig, var det ikke helt så nemt at få job, som det er i dag, så lige pludselig befandt jeg mig til min skræk i et job i en lejlighedsinstitution i Københavns Kommune, begge dele noget jeg havde forsvoret nogensinde ville ske – jeg hørte jo til på Vestegnen. Men jeg har arbejdet i København lige siden. Jeg blev ret hurtigt tillidsrepræsentant og ville faktisk gerne have været fællestillidsrepræsentant, men så blev jeg spurgt, om jeg ville være konstitueret leder, og det er blevet min vej. I dag er jeg leder i Børnehuset Grøntorvet, som jeg selv har haft mulighed for at bygge op fra grunden.”

F EN EVIG T GRO FAST

”Jeg er nok mere iværksætter, end jeg er driftsmenneske. Det har været en fantastisk udfordring at bygge Børnehuset Grønttorvet op, men det er meget usandsynligt, at jeg sidder her om 30 år. Jeg er 36 år og har 20 års erfaring fra den pædagogiske verden, så der kan nå at ske rigtig meget. Jeg har oplevet at holde tale ved 40-års jubilæum hos ansatte, hvor jeg har tænkt ”Shit, du har været hér længere, end jeg har levet.” Det kan være, at jeg på et tidspunkt skal undervise eller ender med at gå mere ind i fagforeningsarbejdet, måske skal jeg være klyngeleder eller konsulent? Med knap 40 år tilbage af arbejdslivet, så burde jeg jo nemt kunne nå det hele og lidt til.”

”Min store kæphest er et godt arbejdsmiljø for både medarbejdere og ledere. Jeg er medinitiativtager til en henvendelse fra ledersektionen i LFS til direktionen i Børne- og Ungdomsforvaltningen, hvor vi gør opmærksom på, at vi som pædagogiske ledere hele tiden får flere og flere driftsopgaver, samtidig med at rekrutteringskrisen kræver en langt større og vedholdende fysisk nærværende ledelse af personalet. Jeg er ikke så bange for at lukke munden op og sige min mening, og jeg er ikke bange for at stille mig forrest. Det er kendetegnende for vores fag, at vi gør alt i vores magt for at få enderne til at mødes, også selvom det er på bekostning af eget ve og vel, men jeg kan godt mærke, at min lunte er blevet kortere. Vi oplever, at de pædagogiske ledere slides op, og jeg kan jo se folk vælte af stress. Det kan ikke være rigtigt.”

Navn: Annika Vind

Beskæftigelse: Pædagogisk leder, Børnehuset Grønttorvet

Alder: 36 år

Bonusinfo: Bor i lejlighed med kæresten Bjarke i Brøndby Kommune, hvor hun i øvrigt har boet hele sit liv. Er inkarneret fodboldfan og har fast plads på stadion til hjemmekampene og rejser også gerne Europa tyndt for at se Brøndby IF spille på udebane. Træner regelmæssigt og har i sommer gennemført OCR-løbet (Obstacle Course Racing) Copenhagen Warrior. Hvis hun trænger til at slappe af, kan hun dog også finde på at bruge en hel lørdag på at se serier i sofaen. Er efter eget udsagn en rigtig vestegnspige, der har dyre tasker over skulderen og store, farverige tatoveringer gemt under de lange bukser, og som under covid-19 lærte sig selv at lave negle med det resultat, at hun nu har et semi-professionelt neglestudie hjemme i lejligheden.

PÆDAGOGIK 7-17

Det stiller krav til pædagogmedhjælperne i byens dagtilbud, at det er svært at opstøve uddannede pædagoger. For hvordan udvikler man børns sprog, løser en konflikt mellem tre børn og sørger for strukturen i motorikrummet? Klyngerne i Brønshøj-Vanløse har netop afprøvet et to-dages kursus til pædagogmedhjælpere. De første evalueringer tyder på, at kurset er en succes.

Emil Ankjær på 21 år var en smule skeptisk, men blev også ret nysgerrig, da hans leder fortalte ham, at der var en åben plads på et nyt kursus særligt for pædagogmedhjælpere.

"Jeg syntes egentlig, at jeg havde godt styr på mit arbejde, men kurset har åbnet mine øjne for mulighederne i pædagogikken," siger pædagogmedhjælper Emil Ankjær, da LFS-Nyt møder ham i den integrerede institution Grøndalen, hvor han har arbejdet som pædagogmedhjælper i lidt mere end et år. Han er en af de godt 30 pædagogmedhjælpere, som netop har afsluttet et nyt, opkvalificerende kursus.

"Det er rigtigt vigtigt, at det, som de lærer, er på et praktisk niveau og ikke kun på et teoretisk niveau."

Nyt ansvar

Det er en landsdækkende problematik, at der mangler pædagoger. I Brønshøj-Vanløse-klyngerne har de nu taget sagen i egen hånd og er gået i gang med at opkvalificere klyngernes pædagogmedhjælpere.

"Vi har skabt kurset, fordi vi kan se, at vi har en generel mangel på pædagoger. Det gør, at vores medhjælpere får et andet ansvar," siger klyngeleder Guli Werther og uddyber:

"Hvis der kun er én pædagog på stuen og to medhjælpere, så er det ikke muligt for pædagogen at løse alle de opgaver, som pædagoger plejede at løse. Vi har derfor lavet kurset for at gøre vores medhjælpere så kvalificerede som muligt."

Pædagogik hele dagen

Der var sørget for både bøger og frokost til de fremmødte pædagogmedhjælpere, da kurset blev holdt for første gang. Her var det klyngelederne Guli Werther og Sarah Berggreen, der sammen med en tale-høre konsulent og en motorikpædagog stod for kurset. Kurset løber af stablen for anden gang igen i slutningen af november.

Den styrkede læreplan har været omdrejningspunktet for de to dage. På kurset bliver pædagogmedhjælperne undervist i rutiner, konflikthåndtering, sprog og bevægelse. Bevægelse er et tema på kurset ud fra en betragtning om, at bevægelse er fundamentet for alt andet. På kurset lærer medhjælperne derfor nogle lege, som de kan tage direkte med ud i institutionerne og bruge dagen efter, forklarer klyngeleder Guli Werther.

"Det er rigtigt vigtigt, at det, som de lærer, er på et praktisk niveau og ikke kun på et teoretisk niveau," siger hun.

Det er et andet omdrejningspunkt, at pædagogmedhjælperne skal få øje på, at de udøver pædagogik 7-17. Det vil sige, at alt, også dagens rutiner, er pædagogiske aktiviteter. Derfor fylder rutiner også på kurset, nemlig for at understrege, at det er helt essentielt for det pædagogiske arbejde at se børnene lykkes og hjælpe dem på vej mod at lykkes.

"En pædagogisk aktivitet er ikke kun at læse en bog. Det kræver, at man kigger det rigtige sted hen for at se, at børnene lykkes. De tegner måske en hest, der ligner en hest hver anden måned, men vanter tager de på hver dag i hele vinterhalvåret," siger Sarah Berggreen.

Øvelse gør mester

Når man lærer noget nyt, har det stor betydning, at man hurtigt bruger det, som man lærer. Det tager det nye kursus højde for, forklarer Sarah Berggreen.

"Vi ved, hvor vigtigt det er at øve sig for at optage læringen fra kurset, og så håber vi også, at den viden, som de får, kan brede sig i institutionerne. Derfor har vi lagt en plan for, hvordan der skal evalueres på øvebanen med den pædagogiske leder hjemme i institutionen."

Hver kursist får en øvebane indenfor sprog, motorik, rutiner, og konflikthåndtering. En øvebane er et pædagogisk rum med et fokus, hvor det netop ikke handler om at gøre noget helt korrekt, men om at øve sig.

Det er de to klyngeledere Guli Werther og Sarah Berggreen, der har skabt opkvalificeringskurset for pædagogmedhjælpere. De lægger stor vægt på, at det er lokale kræfter, der underviser på kurset. Ligesom de selv underviser pædagogmedhjælperne.

Kurset er endnu kun for pædagogmedhjælpere i Brønshøj-Vanløse-Husum klyngerne, men de to initiativtagere håber, at initiativet kan blive spredt ud til hele København og Frederiksberg.

Lokale kræfter

Sarah Berggreen og Guli Werther vil rigtig gerne give erfaringerne fra Brønshøj-Vanløse-Husum klyngerne videre.

”Vi håber, at andre klynger i Københavns Kommune kan få glæde af de erfaringer, som vi gør os med disse kurser. Det er vigtigt for os, at underviserne har fingrene i praksis. De skal kunne tale ind i, hvordan man lokalt kan gøre nogle ting. Vi kan jo for eksempel komme med konkrete eksempler fra måltidet eller garderoben, fordi vi ikke er længere væk, end at vi ser, hvordan pædagogikken konkret udspiller sig her i vores institutioner,” siger Guli Werther.

Sarah Berggreen tilføjer:

”Vi har et engagement, og vi har en gejst i det her. Det er vigtigt for os. Derfor får vi stoffet formidlet på en måde, så det fænger. Hvis det er noget, som skal bredes ud, så skal man have gjort det til sit eget. Der er ikke andre, der kan overtage vores power points, andre må selv gå på opdagelse i, hvad der er vigtigt, dér hvor de er.”

Klar med det samme

Kurset er skabt med en slet skjult ambition om at klæde pædagogmedhjælperne så godt på, at de muligvis får lyst og mod til at uddanne sig til pædagoger.

For pædagogmedhjælperen Emil Ankjær har kurset ikke fået ham til at droppe planen om en dag at blive ingeniør, når hans sabbatår er forbi, men kurset har givet masser af ideer til arbejdet i Grøndalen.

”Jeg har fået konkrete værktøjer til at løse konkrete problemer og blod på tanden til at løse den pædagogiske opgave. Jeg oplever for eksempel, at børnene er mere ivrige efter at snakke med mig, fordi jeg har lært at kommentere, når jeg taler med dem, i stedet for at stille så mange spørgsmål,” siger han.

Et andet udbytte, Emil Ankjær fik af kurset, var mødet med andre pædagogmedhjælpere.

”I mit arbejde som medhjælper kan jeg godt føle mig lidt lille, når vi diskuterer pædagogik. Kurset gav mig en følelse af ikke at være alene og blik for, hvordan det ser ud andre steder,” siger han.

For Guli Werther og Sarah Berggreen som klyngeledere er den store fordel, at deres pædagogmedhjælpere er klar nærmest med det samme. De skal ikke vente i årevis på, at en person bliver færdig med sin uddannelse.

”De tegner måske en hest, der ligner en hest hver anden måned, men vanter tager de på hver dag i hele vinterhalvåret.”

Med blussende kinder

Klyngelederne var selv i tvivl, om, de ramte plet med kursets indhold. Da de læste evalueringerne, kunne de konstatere, at de havde skabt det, som de i al beskedenhed kalder ”et rimeligt godt første forsøg”. De har netop gennemgået evalueringerne fra alle deltagere på kurset.

”Vi gik fra dag et og to med røde kinder og var helt høje, og det gjorde vi jo, fordi det havde været så fedt, og fordi de medhjælpere, der var på kurset, bidrog så meget. Vi kan jo kun gøre det sammen, for hvis ikke de var med, så kunne vi stå der nok så meget og spille klovne. Men fordi de var med, så var det en rigtig god oplevelse,” siger Sarah Berggreen og tilføjer:

”Vi var jo også spændte på, hvordan det kom til at gå, for det er jo ikke gjort før. I hvert ikke, hvad jeg ved af.” ●

Man skal passe på med med vold og trusler, for

Sune Leth Andersen er socialpædagog og arbejdsmiljørepræsentant på Botilbuddet Holme, som tilbyder de 22 beboere statelige omgivelser i den gamle hovedbygning på Cathrineberg Gods.

En trussel kan være lige så

Det er ikke kun krigsveteraner og fængselsbetjente, der risikerer at udvikle PTSD på baggrund af deres arbejde. Socialpædagoger er en af de mest udsatte grupper, og helt ny forskning viser, at det ikke nødvendigvis er graden af vold, der er afgørende. Alvorlig vold kan udløse PTSD. Men det kan mindre alvorlige hændelser også, hvis de sker igen og igen.

ikke at leve di man forstår

De 20 beboere på Botilbuddet Holme lider af alvorlige sindslidelser, og det resulterer med mellemrum i psykotisk og udadreagerende adfærd. "Vi forstår jo borgernes problemer, og derfor kan man komme til at leve med for meget. Men vi forsøger at være bevidste om det, og jeg forsøger at gå foran med at italesætte, når der er noget, der påvirker mig," siger Sune Leth Andersen, som er socialpædagog og arbejdsmiljørepræsentant på botilbuddet.

Det er hverken hver eller hver anden dag, at der er voldsomme konfrontationer på Botilbuddet Holme.

"Flertallet af vores beboere er ældre med kronisk psykisk sygdom. Men vi har beboere, der kan blive meget udadreagerende i forbindelse med alkohol eller stoffer, eller hvis de ikke vil tage deres medicin. Så kan vi, som alle andre steder inden for socialpsykiatrien, opleve truende og voldsom adfærd," siger Sune Leth Andersen.

Han understreger, at et botilbud kan være et letpåvirkeligt miljø.

"Man skal i bund og grund bare have én beboer, som er verbalt udadreagerende, før det påvirker hele botilbuddet. Det er jo sårbare mennesker, vi arbejder med," siger Sune Leth Andersen, der er bevidst om, at den relative ro på botilbuddet kan blive udfordret inden for en overskuelig fremtid.

Man skal lægge facaden

"Misbruget blandt vores nuværende beboere er allerede eskaleret. Vi står også

over for en udskiftning; seks af vores beboere er døde inden for de seneste år, og vi forventer, at vi kommer til at arbejde meget mere med dobbeltdiagnoser fremover. Så for øjeblikket taler vi med vores ledelse om efteruddannelse, så vi er klædt på til fremtiden," siger Sune Leth Andersen.

Sune Leth Andersen blev pædagog i 2015 og har hele tiden arbejdet i socialpsykiatrien.

"Man kan godt udvise empati, samtidig med at man tager afstand fra en bestemt adfærd".

"Jeg har fra begyndelsen været klar over, at man skal lægge facaden og tale med kollegerne om det, hvis der er noget, der påvirker en. Jeg synes også, vi ►

slem som et spark

Det er ikke nok at forebygge den grove vold på de socialpædagogiske arbejdspladser. For nyere forskning viser, at også mindre alvorlige hændelser kan være en markant belastning for det psykiske helbred, og at også den milde vold kan give PTSD, hvis man bliver udsat for den hyppigt og over lang tid.

Jesper Phil-Thingvad er psykolog på Arbejds- og Miljømedicinsk Klinik på

Odense Universitetshospital og forsker dertil i arbejdsmiljø.

Han står bag et forløbsstudie, som følger 1800 socialpædagoger gennem fem år. Studiet er ikke afsluttet, men de første hovedresultater viser, at mindre alvorlige, men hyppige hændelser som niv, bid, riv i håret, dask eller spark kan have lige så stor betydning for udviklingen af PTSD som enkeltstående og meget alvorlige

hændelser som angreb med et våben eller lignende.

Trusler er lige så slemme

Studiet viser også, at trusler om vold udgør en risikofaktor, og at det kan være værre at blive udsat for trusler mod en selv eller ens familie, end det eksempelvis er at blive udsat for skub og spark. ►

Botilbuddet Holme ligger naturskønt et par kilometer uden for Sengeløse landsby. Det tidligere gods tilbyder parklignende have, hønsehold, drivhus og petanquebane.

- ◉ "Det kom faktisk bag på os, at trusler kan være lige så slemme som at blive slået helt konkret," fortæller Jesper Pihl-Thingvad.

Han siger, at studiet understreger behovet for, at man arbejder vedvarende med både forebyggelse og støtte på de socialpædagogiske arbejdspladser.

"Man skal naturligvis arbejde forebyggende med at have konkrete procedurer for voldshåndtering. Men der er også meget, der tyder på, at det har en voldsforebyggende effekt, hvis arbejdspladsen har en høj grad af social kapital, det vil sige, at der er et godt samarbejde, og en oplevelse af gensidig tillid og af retfærdighed i den måde, arbejdet er organiseret på. Det øger risikoen for vold fra borgerne, hvis medarbejderne har stort tidspres. Men vi kan se, at arbejdspladser, som har en høj grad af social kapital, ikke har den samme øgede risiko for vold, selv om de har det samme tidspres," siger Jesper Pihl-Thingvad.

Når skaden er sket

Bliver man udsat for vold eller trusler, har den sociale støtte stor betydning for, om man får belastningsreaktioner som fx PTSD.

"Forskning viser, at støtte har en gavnlig effekt. Det hjælper, når nogen anerkender, at det, man har været ude for, er svært, og når man får mulighed for at tale om det. Men forskningen viser også, at det ikke er tilstrække-

Social kapital

Når man i "arbejds miljø sproget" taler om social kapital, taler man især om begreberne tillid, retfærdighed og samarbejdsevne. En arbejdsplads med en høj grad af social kapital er karakteriseret ved, at

- Medarbejderne har tillid – både til hinanden og til ledelsen.
- Medarbejderne oplever retfærdighed. Den enkelte føler, at tingene går ordentligt for sig i forbindelse med beslutningsprocesser og fordeling af goder.
- Medarbejderne oplever et godt samarbejde mellem ledelse og medarbejdere, og der er også i medarbejdergruppen klarhed omkring opgavefordeling, ansvarsområder og rollefordeling.

Kilde: arbejds miljø web . dk

“Det er utrolig vigtigt, at man skaber en kultur, hvor det er legitimt at give udtryk for, at man bliver påvirket – også selv om den nærmeste kollega måske sagtens kan bære beboerens opførsel”.

► har en kultur, der lægger op til det. Det er en løbende diskussion i personalegruppen, hvor meget vi skal kunne rumme. For selvfølgelig er der ting, vi skal kunne rumme. Men vi skal passe på, at vi ikke kommer ud på et skråplan, hvor vores grænser rykker sig, og hvor vi accepterer ting, der ikke er normale. For hvis man lever med det i for mange år, kan jeg sagtens forestille mig, at man tager skade. Derfor er vi også konsekvente med at politianmelde, hvis det er relevant. Både for at sende et signal til beboerne, men også for at bekræfte os selv og hinanden i, at der er adfærd, der ikke er acceptabel, selv om man er syg,” siger Sune Leth-Andersen.

Vi reagerer forskelligt

Han peger på to faldgruber i arbejdet med meget belastede mennesker.

”Vi forstår jo godt, hvor svært vores borgere kan have det, og derfor kan man være tilbøjelig til at hæve overliggeren for, hvad man skal finde sig i. Men det nytter ikke noget. Man må prøve at skille tingene ad: Man kan godt udvise empati, samtidig med at man tager afstand fra en bestemt adfærd. Den anden faldgrube er, at det er forskelligt, hvad vi reagerer på. Man kan som socialpædagog være tilbøjelig til at synes, man skal kunne klare

“Vi skal passe på, at vi ikke kommer ud på et skråplan, hvor vores grænser rykker sig, og hvor vi accepterer ting, der ikke er normale”.

det samme som kollegaen. Det er utrolig vigtigt, at man skaber en kultur, hvor det er legitimt at give udtryk for, at man bliver påvirket – også selv om den nærmeste kollega måske sagtens kan bære beboerens opførsel.” ●

ligt med psykisk førstehjælp. Støtten skal fortsætte over længere tid, hvilket også er min erfaring fra det kliniske arbejde,” siger Jesper Phil-Thingvad, som forklarer, at relevant støtte er, at man løbende får talt om det, hvis der er borgere, som udgør en særlig belastning.

”Men støtte kan også være muligheden for rotation på arbejdspladsen, så man i en periode kan arbejde med andre borgere end den eller de borgere, der har været udadreagerende fysisk eller psykisk over for en.”

Han opfordrer generelt til, at man tager forebyggelsen meget alvorligt på arbejdspladserne:

”Man må aldrig ignorere den risiko, der er for den enkelte, der bliver udsat for vold – uanset om det er grov vold eller det, vi kalder mild vold, men som på sigt kan forårsage de samme helbredsskader.” ●

PTSD

TSD står for Post Traumatic Stress Disorder – på dansk posttraumatisk belastningsreaktion.

PTSD er en psykisk lidelse, som kan ramme alle, der har været udsat for voldsomme oplevelser. Det kan både være noget, man har været vidne til, eller noget man selv været udsat for. Typiske oplevelser, der kan medføre PTSD, er biluheld, krig, tortur, voldtægt, overfald og brand.

Fælles for oplevelserne er, at de har været så voldsomme, at man har følt sig truet på livet. Nogle har reelt været i livsfare, mens andre har haft følelsen af at være det. Det er ikke afgørende. Det afgørende er i stedet, hvordan faren føltes, og hvordan hjernen har reageret.

Symptomerne på PTSD varierer ud fra graden af ens belastning, men typiske symptomer er påtrængende erindringer og flashbacks, vedvarende undgåelse af indre og ydre stimuli, som minder en om traumat, samt vedvarende forhøjet stressrespons og en øget vagtsomhed.

DAGTILBUDET SKAL VÆRE EN TRYK BASE, NÅR SKILSMISSEN RAMMER

De fleste skilsmisser rammer, når familiens yngste barn er fire - fem år. Alligevel handler de fleste artikler, gode-råd-bøger og hovedparten af forskningen på området om skolebørn. Det vil organisationen Børns Vilkår ændre på med en ny materialesamling til dagtilbud. For de små børn, der rammes af skilsmisse i familien, har særligt brug for støtte og omsorg fra de pædagogiske medarbejdere.

De mindste skilsmissebørn bøvler ikke med at huske alle skolebøgerne, når de skifter fra mor til far. Til gengæld er det et vilkår for langt de fleste af småbørnene, at de savner den forælder, de ikke er hos.

Organisationen Børns Vilkår stillede i foråret 2022 en større gruppe fem-seks årige børn fra hele landet en række spørgsmål om deres liv, og det viste sig, at det gennemgående tema for de børn, der lever i "delte familier", var, at de i høj grad på skift savner deres ene forælder, når de er hos den anden forælder.

Det viste sig desuden i opfølgende interviews med en række af børnene, at selv børnehavebørn kan finde på at skjule deres savn for den forælder, de er hos, fordi de ikke vil gøre ham eller hende kede af det. ▶

- Malene Angelo er psykolog i Børns Vilkår, og hun siger, at det på sin vis er lidt uforståeligt, at man eksempelvis har forsket så lidt i småbørns reaktioner på forældrenes skilsmisse. For de mindste børn er netop sårbare, fordi de kan have svært ved at fortolke verden.

“Det pædagogiske personale kan være dem, der hjælper barnet med at forstå sin verden. Men det kræver, at de tør byde sig til over for barnet”.

Man skal byde sig til

”Børn under skolealderen er jo ekstremt følelsesmæssigt afhængige af deres forældre, og de fornemmer en masse ting, og de tænker meget. Men de forstår ikke, hvad der foregår, og de kan danne deres egne forestillinger om, hvad der foregår - som for eksempel, at det er deres skyld, at forældrene skal skilles. Det kan fx være, at de har hørt deres eget navn nævnt i forbindelse med skænderier,” siger Malene Angelo.

Hun mener derfor, at dagtilbuddet kan danne et følelsesmæssigt sikkerhedsnet under barnet, når to forældre til et vuggestue- eller børnehavebarn går fra hinanden.

”Det pædagogiske personale kan være dem, der hjælper barnet med at forstå sin verden.

Men det kræver, at de tør byde sig til over

Der findes meget lidt forskning og informationsmateriale om de yngste skilsmissebørn, og det er en stor mangel, for vuggestue- og børnehavebørnene er netop særligt sårbare, siger Malene Angelo, som er psykolog i Børns Vilkår. Organisationen lancerer derfor en materialesamling til pædagogiske medarbejdere i dagtilbud.

for barnet og lytte til, hvad det gør sig af forestillinger og tanker,” siger Malene Angelo, der peger på, at dagtilbuddets rolle som en sikker base er helt afgørende, hvis resten af barnets verden er i opbrud.

”Hvis far og mor flytter, og måske endda flytter sammen med nye partnere, kan der være tryghed for barnet i at dagtilbuddet er, som det plejer at være. Men vigtigere endnu er det, at der kan være tale om forældre i krise, som måske ikke har det samme overskud til barnet, som de plejer. Det kan nærværende og omsorgsfulde pædagogiske medarbejdere i en eller anden grad være med til at kompensere for.”

Vigtig dialog med forældre

Det kræver samarbejde med forældrene, hvis man skal støtte barnet bedst muligt.

”Vi ved, at savnet og skiftene mellem de to hjem, er noget af det, der kan være sværest for de små børn. De pædagogiske medarbejdere kan hjælpe barnet ved at sætte ord på de svære følelser – som fx ved at støtte barnet i, at det er svært at sige farvel, og at det er naturligt at savne og at blive ked af det. Men dagtilbuddet kan også hjælpe barnet helt konkret ved at have styr på, hvem der henter barnet i dag, og hvornår det skal hjem til far eller mor igen. Det kan give stor tryghed, at de voksne i dagtilbuddet ved, at ”det er i morgen, at du skal hjem til far og Birgitte”, og at ”nu skal du sove to gange mere, før

“De pædagogiske medarbejdere kan hjælpe barnet ved at sætte ord på de svære følelser – som fx ved at støtte barnet i, at det er svært at sige farvel”.

du skal hjem til din mor”. Det kræver bare, at man får en god dialog med forældrene om, at barnet har brug for, at dagtilbuddet bliver holdt informeret om, hvad der sker derhjemme, og hvordan ordningerne er strikket sammen,” siger Malene Angelo.

Inviter til dialog

Forældre, der er gået fra hinanden, kan være i krise og derfor ikke have samme overskud til at samarbejde med dagtilbuddet som ellers.

Derfor er det de pædagogiske medarbejdere, der skal invitere til dialog om, hvordan det går med barnet. Og når Børns Vilkår spørger institutionerne om, hvad der kan være svært i forbindelse med forældre-skilsmisser, er det faktisk forældresamarbejdet, der kan volde kvaler.

”Man kan have berøringsangst, fordi man især i forhold til en konfliktfyldt skilsmisse kan føle, man vader direkte ind i et meget personligt felt. Forældrene kan være så meget i underskud, at de misforstår personalets intentioner og oplever det som kritik eller utidig indblanding,” siger Malene Angelo.

Sig: Vi vil gerne

Børns Vilkår har derfor fremstillet to små film, hvoraf den ene handler om forældre-reaktioner i forbindelse med skilsmisse. Den anden handler om reaktioner hos små børn. Der er også samlet en række konkrete råd til, hvordan medarbejdere i dagtilbud kan indlede den svære samtale med forældrene.

”Vi tror, at det er nemmere at gribe den svære samtale an, hvis man har en god forståelse for, hvad der sker hos forældrene i den her situation. Og så er vores erfaring, at den måde, man starter samtalen op på, kan være helt afgørende for, om der kommer en god dialog. Hvis man indleder samtalen med ”jeg er bekymret for...”, har man med det samme lagt ekstra byrde på den i forvejen kriseramte forælders skuldre. Hvis man i stedet siger ”Nu ved jeg, at I er flyttet fra hinanden. Det vil vi rigtig gerne snakke med jer om, så vi kan bedst muligt støtte jeres barn”, har man på en anden måde signaleret, at I står over for en fælles opgave, hvor I også gerne vil hjælpe,” siger Malene Angelo. ▶

Nye skilsmissematerialer fra Børns Vilkår

Børns Vilkår sætter i 2022 særligt fokus på små børn i skilsmisse.

I november 2022 vil man på www.bornsvilkar.dk/dagtilbud/skilsmisse kunne finde en række materialer, der kan hjælpe ledere og pædagogisk personale i dagtilbud med at sætte fokus på børn og forældre der oplever skilsmisse. Børns Vilkår har bl.a. udviklet:

- Et gratis digitalt modul, der kan bruges på stue- eller personalemødet i dagtilbuddet. Modulet består af to små film, der sætter fokus på hhv. små børn og forældres reaktioner på skilsmisse. Modulet lægger også op til fælles faglig refleksion.
- Information om små børns reaktioner og behov, når deres forældre går fra hinanden
- Inspiration til hvordan voksne i dagtilbuddet kan støtte små børn der oplever skilsmisse
- Information om forældres kriseadfærd og reaktioner i forbindelse med skilsmissen
- Inspiration til hvordan man kan skabe trygge rammer for den svære forældresamtale.

🕒 **Anerkendelse uden alliance**

Et af de største dilemmaer for professionelle omkring børn er, når forældre er så meget i konflikt, at de mere eller mindre uforvarende forsøger at inddrage det pædagogiske personale.

”Det er en yderst svær balance, hvis den ene eller begge forældre er meget vrede på hinanden og har brug for at dele det med dagtilbuddet. Man kan ikke nødvendigvis bare lukke det ned, hvis man vil have et godt samarbejde. Det er det, der fylder for forælderen, og man vil få svært ved at trænge igennem, hvis man bare afviser emnet. Man må forsøge den kunst, det er at anerkende forælders følelser uden at gøre sig selv til allieret, for barnet har brug for den bedst mulige relation til begge sine forældre, og det

kan komme til at øge eller vedligeholde konflikten mellem forældrene, hvis man allierer sig med den ene,” siger Malene Angelo og fortsætter:

”Hvis en mor fx fortæller om nogle voldsomme oplevelser, hun har haft med barnets far, må man starte med at bekræfte hende i, at det giver god mening, at hun ud fra det, hun beskriver, føler og tænker, som hun gør. Samtidig kan det være nødvendigt at nævne, at den anden forælder formentlig har en anden oplevelse af situation, hvilket I sikkert begge er klar over. Først når forældrene føler sig hørt og forstået, bliver de parate til at interessere sig for, hvordan situationen ser ud fra barnets perspektiv. Når forældrene er tilstrækkeligt rolige kan man dreje fokus tilbage til barnets behov.”

Sådan kan man tale med børn om savn

Savn er et vilkår for de fleste skilsmissebørn. En voksen, der har god kontakt med barnet, kan være en stor støtte, når barnet savner, siger Malene Angelo, som har følgende gode råd til pædagogiske medarbejdere:

Skab rum for samtale med barnet. Barnet kan have brug for, at den voksne, som barnet er mest knyttet til i dagtilbuddet, inviterer barnet til samtale – og bliver ved med at gøre det. Vent ikke på, at barnet selv tager initiativ, men fortæl barnet det, som du ved, barnet har fået at vide af sine forældre. Hold pauser undervejs, så du giver barnet god tid til at fortælle, hvis det har lyst. Læs gerne en børnebog om skilsmisse med barnet, eller lad barnet tegne en tegning af sin familie eller bolig, som I kan tale ud fra.

Sæt ord på barnets følelser. Hvis barnet går for sig selv og virker trist, kan du fortælle barnet, at der er mange børn, der har prøvet at savne sine forældre og spørge, om barnet også har det sådan? Vær nysgerrig på, hvordan barnet oplever det og lad barnet rette dig, hvis du tager fejl.

Giv barnet plads til at dele savnet. Hvis barnet giver udtryk for, at det savner, er det vigtigt at give plads til barnets følelser. Det kan du gøre ved at sidde stille sammen med barnet og fortælle, at du godt kan forstå, at barnet savner sin forælder. Lad så vidt muligt barnet sidde på skødet og holde dig i hånden, så længe barnet ønsker det. Vis interesse og spørg respektfuldt til det, barnet længes efter og holder særlig meget af at lave hjemme hos den forælder, barnet savner. Mød følelserne med forståelse og omsorg.

Tilbyd barnet at lave noget rart sammen. Måske har barnet selv et forslag – ellers kan du foreslå noget, som barnet plejer at kunne lide.

Orienter forældrene, hvis barnet ikke lader sig trøste eller bliver ved med at være trist i lang tid. Det kan være, at forældrene kan sørge for, at barnet kan se den anden forælder, det savner, hvis barnet har brug for det.

Undgå at træffe forhastede konklusioner om, at barnet har brug for en anden samværsordning, men giv jer tid til at undersøge, hvad barnets følelser og reaktioner kan handle om. Sammen med forældrene må I undersøge, hvad barnet kan have brug for.

Del observationer, ikke meninger

Hun advarer mod, at man eksempelvis giver ene den forælder ret i, at den ene eller anden type samværsordning er bedst for barnet.

"Vi ved i dag, at der ikke er én rigtig eller forkert model. Det, vi ved, er, at små børn har bedst af at udvikle eller bevare en tryk relation til begge sine forældre. Forskningen peger på, at det ikke er som sådan, børn tager skade af. Det skadelige er et højt konfliktniveau mellem forældrene. Så det eneste nagelfaste omkring samværsordninger er, at de skal kunne reguleres, så de passer til, hvad det enkelte barn har brug for. Som pædagog kan man dele sine observationer med forældrene, og man kan fortælle, hvordan man oplever barnets reaktioner på fx skif-

Børns Vilkår har udviklet hånddukken Solbjørn, som er et pædagogisk redskab, der kan bygge bro mellem børn og voksne og hjælpe voksne med at se verden fra børns perspektiv. Man kan læse mere på www.bornsvilkar.dk/dagtilbud/solbjorn/

tene. Men det er en faldgrube, hvis man bestemmer sig for, hvad, man selv synes, er bedst for barnet. Man bør til gengæld henvise forældrene videre til egentlig rådgivning, hvis de har svært ved at blive enige, eller hvis man kan se, at deres konfliktniveau er dårligt for barnet." ●

Henvisning til rådgivning

Familieretshuset: Familier i skilsmisse kan inden for de første tre måneder efter bruddet få rådgivning omkring, hvordan de bedst samarbejder omkring deres børn i Familieretshuset. Det er fortrolige samtaler, som ikke inddrages, hvis der senere opstår en egentlig sag om samvær, bopæl eller forældremyndighed. Familieretshuset tilbyder også egentlig konfliktmægling, samarbejdskurser og børnesagkyndig rådgivning. Man ansøger om samtaler, forløb mv. via www.familieretshuset.dk.

Børns Vilkår: Organisationen Børns Vilkår tilbyder gratis anonym rådgivning til både forældre, bonusforældre, bedste-forældre, naboer m.fl. via ForældreTelefonen på 3555 5557. Rådgivningens åbningstider kan ses på www.bornsvilkar.dk/det-goer-vi/foraeldretelefonen/

Mødrehjælpen: Organisationen Mødrehjælpen giver rådgivning til forældre, som er gået fra hinanden. Man kan få telefonisk rådgivning eller chatte med en rådgiver, og der kan også være mulighed for personlig rådgivning. Man kan læse mere på www.moedrehjaelpen.dk eller ringe på 3345 8600.

Københavns Kommune: I Københavns Kommune kan forældre henvende sig til den åbne rådgivning for børn, unge og familier, som er et åbent rådgivningstilbud under Københavns Kommunes Socialforvaltning. Man kan være anonym, hvis man ønsker det, og der er mulighed for både telefonrådgivning og fysisk møde. Rådgivningen kontaktes på telefonnummer 3317 3442 eller via www.kk.dk/raad-og-vejledning-boern-unge-og-familier.

Frederiksberg Kommune: I Frederiksberg Kommune kan forældre henvende sig til Åben Anonym Rådgivning, som er et tilbud om psykologisk rådgivning til forældre med børn under 18 år og til unge mellem 15 og 25 år. Telefonen tages af en psykolog, som kan give råd og vejledning med det samme. Såfremt telefonrådgivning ikke vurderes at være tilstrækkeligt, kan der tilbydes op til fem psykologsamtaler med personligt fremmøde. Man kan sende mail til rådgivningen via www.frederiksberg.dk/aben-anonym-radgivning eller ringe tirsdag mellem 8 og 11 eller onsdag mellem 13 og 16 på telefon 3821 3838.

Kalender

15. november

Almen-
bestyrelsesmøde
8.30 – 15.30
LFS sal B

18. november

Dagpleje-
bestyrelsesmøde
8.30 – 14.00
LFS sal D

25. november

Repræsentant-
skabsmøde
9.00 –
LO-Skolen,
Helsingør

26. november

Repræsentant-
skabsmøde
8.00 – 16.00
LO-Skolen,
Helsingør

6. december

Dagplejens
ledersektion
9.00 – 12.00
LFS sal D

9. december

Specialbestyrel-
sesmøde
12.00 – 16.00
LFS sal B

9. december

Afskedsreception
for Britt Petersen
og Pia Ludvigsen
15.00 – 19.00
Arbejdermuseet,
Rømersgade 22,
København K

10. december

Juletræsfest
13.15 – 15.30
Markmandsgade
9-11, 2300
København S.
Tilmelding nød-
vendig:
www.lfs.dk/15596

LFS koret øver torsdage mellem kl. 17.30 – 19.00 i kantinen i LFS.

Er du ikke allerede med i koret, men har lyst til at synge,
kan dette sagtens lade sig gøre.

Kontakt Lisbeth Waidtløw på lisw@foa.dk

12. december

Almen-
bestyrelsesmøde
8.30 – 15.30
LFS sal B

AFSKEDSRECEPTION

FOR BRITT PETERSEN, FORMAND, OG PIA BORGAARD LUDVIGSEN,
MEDLEM AF FORRETNINGSUDVALGET

9. DECEMBER 2022 FRA 15.00 TIL 19.00

ARBEJDERMUSEET, RØMERSGADE 22, 1362 KØBENHAVN

GAVEØNSKER: KONTAKT HPE001@FOA.DK

TALER (SKAL AFTALES PÅ FORHÅND): KONTAKT ALST@FOA.DK

LFS Senior

Klubben for førtidspensionister – efterlønnere og pensionister

Medlemsmøder:

Torsdag den 24. november kl. 11 i LFS sal A, Sorøgade 6.

Dårlige argumenter der gør dig kloge-re. Foredrag ved Henrik Schøneberg.

På en humoristisk måde behandles fejlslutninger, der er en type af dårlige argumenter, der virker rigtige, men som forvirrer mere, end de gavner. Bruges af politikere, især i valgkampe, men også af os selv.

Obs: Nyt tidspunkt

Tirsdag den 6. december kl. 12.30 til 16.30 på Nyhavnskroen, Nyhavn 47
Julefrokost. Glæd jer til en hyggelig

julefrokost i det festlige, hyggelige Nyhavn, hvor I har lejlighed til at kigge på boder og folkeliv både på vej ud og hjem fra frokosten.

Betaling på 250 kr. for medlemmer og 350 kr. for gæster. Dette kan ske på vores møde den 24. november. Ellers på bankkonto 5361 0687637 senest den 24. november.

Seniorklubben i 2023

Programmet for 2023 bringes i det nummer af LFS NYT, der udkommer i uge 50 2022.

Ekstrature:

Torsdag den 17. november. Besøg på Arbejdermuseet, Rømersgade 22

Vi mødes lige indenfor indgangen kl. 10.30 og ser særudstillingen: Anker et usædvanligt liv og måske noget af resten af museet. LFS har sørget for fri entre for os alle, så bare mød op.

Bagefter kan de, der har lyst, spise sammen på en restaurant. Der er også mulighed for kaffe og noget sødt på museet eller en fedtemad.

Husk: Ekstrature betaler man selv.

lfs.seniorklub@gmail.com

Udgivelsesplan 2022

Nummer	Deadline	Udgivelsesuge
10/22	1. december	50
1/23	19. januar	5
2/23	16. februar	9
3/23	16. marts	13
4/23	20. april	18
5/23	17. maj	22
6/23	22. juni	27
7/23	17. august	35
8/23	21. september	40
9/23	26. oktober	45
10/23	30. november	50

SØGER DU NYT JOB?

Bemærk, at flere kommuner slår ledige stillinger op på www.lfs.dk/13362. Tilmelder du dig vores elektroniske nyhedsbrev, får du jobopslag som mail eller sms. Find tilmelding på forsiden af www.lfs.dk

Myte

Får børn skæve tænder af sut og tommelfinger?

Sutten bliver mange børns trofaste følgesvend, og nogle børn bruger også tommelfingeren til at sutte på. Det giver barnet en følelse af tryk og ro, og det kan være svært at vænne børn af med at bruge sut. Men passer fortællingen om, at sut er dårligt for tænderne, eller kan man i god tro lade børn sutte løs, indtil de bliver trætte af det?

Desværre for de børn, som er glade for at sutte, så skal man slippe både sut og tommelfinger, hvis ikke det skal gå ud over biddet. Lyder det fra Susanne Egtoft, som er formand for offentligt ansatte tandlæger i Tandlægeforeningen og klinikleder i den kommunale tandpleje i Aalborg.

”Det er ikke alle børn, der bruger sut udover det tredje år, som får skæve tænder senere hen, men langt de fleste børn gør,” siger Susanne Egtoft.

Sutten forhindrer væksten af kæben, sådan at der bliver skabt et vakuum. Det gør, at biddet bliver skævt, forklarer Susanne Egtoft.

Ofte ser tandlæger eksempler på børn, som har brugt sut for længe, og derfor har fået et skævt bid.

”Der er kun én grundregel, og det er at få den sut eller tommelfinger væk fra munden, inden barnet fylder tre år. Det er det bedste, man kan gøre”. ●

**SANDT
ELLER
FALSK
?**

Man kan have viden, som man troede, var helt rigtig, men som i virkeligheden viser sig at være noget værre vrøvl. Myter udtrykker forestillinger om, hvorfor verden ser ud, som den gør, og hvad der er rigtig, og hvad der er forkert. Hvis du har en myte, som du vil have, at vi undersøger, så send en mail til [lfs@lfsnyt.dk](mailto:ifs@lfsnyt.dk).